

Opleiden van leraren in de context van veranderingen in het onderwijs

---

In het afgelopen half jaar heeft Schoolinfo in samenwerking met de VO-raad en het Steunpunt Opleidingsscholen onderzocht wat de verschuivingen in het onderwijs betekenen voor het opleiden van docenten. Bij deze delen wij graag met u de opbrengsten.

Wat hebben we gedaan?

In de afgelopen maanden heeft Schoolinfo ongeveer twintig gesprekken gevoerd met mensen die betrokken zijn bij het opleiden van docenten. Hierbij hebben we gekozen voor een zo divers mogelijke groep. Er is spreiding gezocht in regio, schooltype, functie, opleidingsscholen en niet-opleidingsscholen. De groep bestond uit:

- Betrokkenen vanuit de opleidingen die actief bezig zijn met samenwerking met VO-scholen en instituutsopleiders op zowel HBO als WO.
- Vanuit de VO-scholen hebben we gesproken met werkplekbegeleiders, met docenten van scholen die geen onderdeel van een opleidingsschool zijn, schoolopleiders, schoolleiders en bestuurders.
- De Vereniging van Lerarenopleiders (VELON).

Wat vertelden zij ons?

De interviews hebben veel inzicht gegeven in de thema's die spelen bij het opleiden van docenten voor het huidige en toekomstige onderwijs. Hieronder een overzicht van de drie hoofdonderwerpen waarop wij de betrokkenen bevraagd hebben, daaronder bespreken we de drie belangrijkste opbrengsten.

a. Onderwijsontwikkelingen

Veel geïnterviewden noemden de beweging naar meer **gepersonaliseerd leren** de belangrijkste ontwikkeling in het onderwijs waar de docent momenteel mee te maken heeft. Veelal gaat deze beweging gepaard met het gebruik van **meer ICT in het onderwijs**. Deze combinatie: het bieden van maatwerk aan leerlingen, en dus de vraag of de docent bewust is van waar de leerling staat op de leerlijn en welke vervolgstappen daar dan bij horen en het gebruik van digitale tools en methoden die hieraan ondersteunend zijn, maakt dat docenten:

- Kennis nodig hebben van het curriculum
- Vaardig moeten zijn om keuzes te maken voor leerlingen
- Leerlingen moeten kunnen begeleiden in hun keuzes

Daarnaast zijn ict-vaardigheden steeds belangrijker.

De ontwikkeling naar meer gepersonaliseerd onderwijs, onderwijs dat aansluit bij de talenten en voorkeuren van leerlingen, zorgt ook voor een **veranderende rol van de docent**. Veel geïnterviewden gaven aan een te sterke focus op inhoud te zien in de lerarenopleiding, waar juist de didactische en pedagogische vaardigheden van docenten belangrijker worden, zeker gezien de bredere doelgroep die in het regulier onderwijs belandt door de zorgplicht die scholen kennen.

Er bestaat een grote verscheidenheid aan onderwijsvormen in Nederland. Hoewel vrijwel iedereen de beweging naar meer maatwerk in het onderwijs zag en benoemde, werd ook vaak het verschil in tempo van scholen hierbij benoemd. Dit betekent dat de toekomstige opleidingen voor **onderwijs in verschillende contexten** zullen moeten opleiden. Dit vraagt ofwel een hele uitgebreide opleiding, of intensieve afstemming tussen de opleiding en de VO-scholen, of een keuze voor een bepaalde richting van de docent in opleiding.

b. Samenwerkingen

Alle geïnterviewden waren het erover eens dat er veel winst behaald kan worden op de samenwerking tussen opleidingen en VO-scholen. Een opvallend element dat genoemd werd is de kruisbestuiving, waarbij er tussen verschillende opleidingen samengewerkt wordt in het vormgeven van innovatie. Hierbij hoort ook co-creatie, waarbij de opleidingen en de VO-scholen samen delen van het curriculum vormgeven. Hierop sluit het samenbrengen van theorie en praktijk aan, werkplekbegeleiders zouden bijvoorbeeld les kunnen geven op de opleiding en instituutsopleiders zouden meer kunnen meekijken en 'meedraaien' in de praktijk van de VO-school. Om dit te laten slagen is inzicht nodig in elkaars visie, organisatiestructuur en inhoudelijke werkwijze (en in de theorieën waarop deze gebaseerd zijn).

c. Vaardigheden

Er zijn veel verschillende vaardigheden genoemd die een docent nodig zou hebben in het huidige en toekomstige onderwijs. Vaak wordt genoemd dat het belangrijk is dat studenten leren over wie zij zelf zijn/willen zijn als docent en dat zij leren eigenaarschap te nemen. Hierbij kan worden gedacht aan een docent die een actieve, onderzoekende, lerende houding aanneemt en openstaat voor verdere persoonlijke ontwikkeling. Een docent die zich flexibel opstelt ten opzichte van verandering van (de context van) het onderwijs en de school. Deze docent heeft bovendien voldoende algemene ontwikkeling en levenservaring om bij te dragen aan de algemene ontwikkeling van het kind en om de lesstof in een context te kunnen plaatsen. Deze docent heeft inzicht in wie hijzelf is en welke docent hij wil zijn. Die op basis hiervan bewuste afwegingen en keuzes maakt en zijn leerlingen kan stimuleren dit ook te doen.

Wat gaan we hier nu mee doen?

De interviews hebben drie thema's opgeleverd die wij graag verder uitwerken met betrokkenen tijdens een verdiepende sessie op de middag van woensdag 6 december. Hieronder volgt een korte toelichting per thema en hoe wij de thema's met u willen gaan verdiepen.

I. Professionele leergemeenschap (PLG)

Er is behoefte aan meer co-creatie en inzicht in elkaars visie en structuren. Een oplossing is om een professionele leergemeenschap rondom het opleiden van docenten te creëren, waarin de verschillende rollen bijeenkomen. We werken daarom samen met u

uit hoe een PLG rondom het opleiden van docenten eruit zou zien en hoe dit georganiseerd kan worden.

II. Persoonsvorming en eigenaarschap

Hier zullen we eerst onze bevindingen toetsen en aanvullen met uw feedback.

Vervolgens zal met elkaar verkend worden:

- Hoe dit persoonstype aan bod kan komen in de opleiding
- Hoe dit georganiseerd zou kunnen worden
- Wie de verantwoordelijkheid hiervoor zou moeten dragen

III. Rol van de werkplekbegeleider

Uit de gesprekken blijkt dat de werkplekbegeleider een cruciale rol speelt in het opleiden van de docent. Tegelijkertijd werd vaak genoemd dat er veel kansen en mogelijkheden bestaan tot verbetering van de werkplekbegeleiding.

Daarom zullen we uitwerken:

- Wat zijn succesvolle elementen in werkplekbegeleiding
- Wat is de rol van de werkplekbegeleider en welke vaardigheden zouden hierin terug moeten komen.

Hierin wordt o.a. het onderzoek meegenomen van Chris Kroeze (hoofddocent Samen Opleiden HAN) naar werkplekbegeleiding bij het opleiden van leraren en de vertaling ervan naar de praktijk van samen leraren opleiden.